

ХРИСТИЯНСКИТЕ ЦЪРКВИ В ПАВЛИКЕНСКИЯ КРАЙ И УЧАСТИЕТО ИМ В НАЦИОНАЛНООСВОБОДИТЕЛНИТЕ БОРБИ ПРЕЗ XIX ВЕК

Българското националноосвободително движение намира едно от най-ярките си проявления в борбата за извоюване на самостоятелна национална църковна институция. Началото на организираното църковно национално движение е поставено през 1838г., когато търновските граждани под ръководството на Неофит Бозвели издигат искането за назначаване на българин за търновски митрополит. Повод за започването на борбата дава митрополит Панарет, който наклеветява българите пред турските власти, обвинявайки ги в бунтовничество. Тогава жителите на 16 кази (околии) от епархията съставят прошение до Високата порта и Цариградската патриаршия, с което настояват за смяната на Панарет с Неофит Бозвели. Въпреки народното недоволство патриаршията отново назначава на престижния пост гръцки митрополит. Подетата от търновци борба се разпространява и в останалите райони с българско население и придобива масов характер.

Прокламираният през 1839 г. Гюлхански хатишериф и приетият през 1856г. нов реформен акт- т.н. Хатихумаюн, дават законово основание на българските въжделения за правото на свободно и самостоятелно вероизповедание. Борбата на българския народ за независима църква и самостоятелна духовна власт е увенчана с успех през 1870г., когато е учредена Българската екзархия. След пет вековно чуждо потисничество са очертани границите в които живеят българите – Мизия, Тракия и Македония. Екзархията обединява българския етнос в едно цяло и гарантира културната независимост на официално признатата нация. По този начин първата международно призната българска институция в Османската империя поема в свои ръце бъдещето на българската нация.

В тази сложната обществено - политическа обстановка на 19 век, в годините когато българският народ извоюва своята църковна и духовна автономия, в селищата около Павликени се изграждат първите християнски църкви. В етапа на важните социално-икономически преобразования, които настъпват през 19 век, тези първи християнски обители имат огромна роля за духовната и културно-просветна консолидация на българската общност.

Темата за изграждането на християнските църкви в Павликения край и ролята им в национално освободителните борби през 19 век, като цяло не е била предмет на научни изследвания. В отделните краеведски проучвания на селищата от района са публикувани данни за построяването на християнски храмове, има информация за различните строителни периоди, както и за първите български свещенослужители в региона. Настоящата разработка няма претенцията за цялостно проучване на тази обширна и многопластова проблематика. По-скоро цел на настоящата тема е да се проучи, обобщи и популяризира дейността на църквите като средища на национално освободителните борби, да се намерят общите моменти в развитието им, да се популяризира ролята и участието на българските свещеници в националната ни революция през 19 век.

Борбите за църковна независимост през 19 век обхващат в различна степен селищата от Павликения край и се развиват на базата на различните демографски характеристики на всяко едно селище. По време на османското владичество християнски църкви са били изградени предимно в селата с преобладаващо българско население – Бяла черква, Михалци, Вишовград, Върбовка, Карайсен, Патреш, Мусина и др. Друга част от селищата в региона в средата на 19 век претърпели сериозни демографски промени и в

тях се заселило предимно мюсюлманско население, по-голяма част от което са черкези, заселени след 1867г. – в Павликени, Върбовка, Дъскот, Батак и др. Някои селища от региона, регистрирани в по-ранните векове като български, през XIX век променят изцяло етническия си облик – такава е съдбата на Павликени и на Дъскот. Съвсем различна и особено специфична е съдбата на Павликени, където присъствието на павликяните и засилената католическа пропаганда през 19 век, оказват сериозно влияние в историческото развитие на селището.

Построяването на българските черкви в селата от района става в различни години, но всички те се превръщат в духовни средища на българщината и в институции, които съхранили и обединявали българския етнос. Свещениците имали участва да бъдат първите български просветители и мнозина от тях остават в историята на селата като активни участници в обществения, политически и културен живот. Духовниците в Павликенските села били инициатори за изграждане на местните революционни комитети или непосредствени участници в националноосвободителните борби. В храмовете те съхранявали ценни книги, написани на църковнославянски език и учили децата на четмо и писмо. Църквите по селата, заедно с първите български училища и читалища, поддържали националното съзнание на българите. Делата на свещениците и тяхното всеотдайно участие в националната ни революция има определен принос за освобождението на българския народ . В пантеона на безсмъртните национални герои заслужено са изписани и имената на свещеници от Павликенския край.

Една от най- ранните християнски църкви, построени в региона през 19 век, е църквата в **Бяла черква** (с. Мурад бей, по-късно с.Горни турчета)

.....
.....

ХРИСТИЯНСКИТЕ ЦЪРКВИ В ПАВЛИКЕНСКИЯ КРАЙ И УЧАСТИЕТО ИМ В НАЦИОНАЛНООСВОБОДИТЕЛНИТЕ БОРБИ ПРЕЗ XIX ВЕК

(РЕЗЮМЕ)

Борбата на българския народ за църковна и национална независимост през 19 век обхваща в различна степен селищата от Павликенския край. По време на османското владичество християнски църкви и местни революционни комитети са били изградени предимно в селата с преобладаващо българско население – Бяла черква, Михалци, Мусина, Вишовград, Върбовка, Карайсен, Патреш и др.

В зависимост от различните демографски характеристики, построяването на българските черкви в селата от района става в различни години, но всички те се превръщат в духовни средища на българщината и в институции, които са съхранили и обединявали българския етнос. Църквите по селата, заедно с първите български светски училища и народните читалища, поддържали националното съзнание на хората. Характерна особеност при изграждането на християнските църкви в региона е, че те стават дело на цялото българско население. При изграждането на храмовете като дарители участват всички жители на селата – всеки според възможностите си

Свещениците в християнските черкви имали участва да бъдат първите български просветители и мнозина от тях остават в историята на селата като активни участници в

обществения, политически и културен живот. Духовниците в Павликенските села били инициатори за изграждане на местните революционни комитети или непосредствени участници в националноосвободителните борби. В храмовете те съхранявали ценни книги, написани на църковнославянски език и учили децата на четмо и писмо.

Делата на свещениците и тяхното всеотдайно участие в националната ни революция, имат определен принос за освобождението на българския народ . В пантеона на безсмъртните национални герои заслужено са изписани и имената на свещеници от Павликенския край. Всички те дават своята лепта за извоюване на църковна независимост, а повечето от тях са превърнали живота си в образец на подражание за патриотизъм, всеотдайност, родолюбие и саможертва. Българските християнски църкви през 19 век се вписват трайно и достойно в историческия летопис на България.

Цялата статия може да бъде намерена и прочетена в сборника.